

Prof. dr hab. Tomasz Borecki
Prof. dr hab. Edward Stępień
Dr inż. Roman Wójcik
Katedra Urządzania Lasu, Geomatyki i Ekonomiki Leśnej,
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

Dr inż. Dariusz Pieniak
Instytut Nauk Leśnych,
Filia UŁ w Tomaszowie Mazowieckim

Urządzanie lasu – kreowanie funkcji lasu a podaż drewna

Skrót referatu na konferencję
„Możliwości wykorzystania sektora leśno-drzewnego w rozwoju kraju”
24–25 października 2012, Sękocin Stary

Realizowany w Polsce model gospodarki leśnej uwzględniający jej wielofunkcyjny charakter jest zgodny z oczekiwaniami społeczeństwa, które potwierdzają, że wszystkie świadczone przez lasy funkcje są jednakowo ważne. Podkreślić należy, że w racjonalnie prowadzonej gospodarce leśnej użytkowanie lasu jest podstawowym gwarantem realizacji innych funkcji gospodarstwa leśnego. Można z całą odpowiedzialnością stwierdzić, że nie ma możliwości stworzenia innego, społecznie akceptowanego modelu gospodarki leśnej, jak tylko modelu lasu wielofunkcyjnego. Racjonalnie prowadzone użytkowanie lasu dostarcza niezbędnego surowca dla gospodarki kraju, a jednocześnie umożliwia kształtowanie pożądanego kierunku rozwoju zasobów zagospodarowanych ekosystemów leśnych, będącego gwarantem utrzymania wielofunkcyjnego charakteru lasu. Wielkość użytkowania powinna zapewnić równomierność dostaw surowca w długim okresie, a także przyczynić się do poprawy struktury wiekowej i gatunkowej, lepszej jakości i stabilności drzewostanów, oraz do wzbogacenia struktury pionowej i różnorodności biologicznej.

Podkreślić należy, że w rozwiniętych gospodarkach wielu krajów drewno było i jest bardzo ważnym surowcem odnawialnym. Dotyczy to również gospodarki naszego kraju, o czym świadczy wzrost zapotrzebowania na drewno, liczba zatrudnionych w przemyśle drzewnym i jego wysoka ranga w strukturze polskiego eksportu. W pełni więc uzasadnione jest stwierdzenie, że drewno jest surowcem strategicznym, staje się czynnikiem stymulującym

rozwój gospodarczy kraju. W wielofunkcyjnym gospodarstwie leśnym uzasadnione może okazać się okresowe lub trwałe ograniczenie lub nawet wyłączenie użytkowania lasu w obiektach o specjalnym przeznaczeniu, np. rezerwatach, fragmentach parków narodowych, powierzchniach badawczych. Decyzje odnośnie do tych obszarów powinny być podejmowane przez właściwego ministra z uwzględnieniem wielu uwarunkowań oraz ze świadomością konsekwencji przyrodniczych i gospodarczych.

W obecnym spojrzeniu na obchodzenie się z przyrodą, w sytuacji, kiedy jej zasoby maleją, a jednocześnie rośnie liczba ludności, rosną też oczekiwania, jedyną drogą jest odpowiedzialne korzystanie człowieka z bogactw przyrody, co dotyczy również udziału powierzchniowych obszarów wyłączanych z użytkowania lasu. Człowiek ma pełne prawo do zaspokajania swych materialnych i niematerialnych potrzeb, nie traktując natury jako nietykalnego tabu, ale też nie dopuszczając się wobec przyrody nadużyć. Z takiego podejścia wynika, że człowiek jest częścią przyrody i ma racjonalnie nią gospodarować, a nie doprowadzać do konfliktów. Bardzo dobrym tego przykładem jest kształtowanie wielofunkcyjnego charakteru gospodarstwa leśnego.

W modelu lasu wielofunkcyjnego zadania użytkowania należy postrzegać nie tylko w kontekście funkcji surowcowej. Dużo ważniejsza jest ich funkcja strategiczna. Prowadzone cięcia mają służyć powiększaniu bogactwa, różnorodności i walorów przyrodniczych lasu, w tym roli lasów jako regulatora zagrożeń ze strony otoczenia dla rozwoju żywych organizmów, oraz zwiększaniu możliwości pełnienia zadań pośrednio- i pozaprodukcyjnych. Użytkowanie nie może być i nie jest przez leśników traktowane jako cel nadrzędny, lecz jako środek realizacji wszystkich funkcji lasu oczekiwanych przez społeczeństwo.

W prezentowanym referacie przedstawiono ewolucję wartości funkcji lasu na przykładzie wybranej literatury oraz urzędniowe uwarunkowania promowania zrównoważonego rozwoju leśnictwa i zasad prowadzenia trwałej i zrównoważonej gospodarki leśnej. Uwzględniono realia funkcjonowania polskiego leśnictwa i szczegółowo omówiono stan lasów w Polsce. Na tej podstawie zaproponowano zmiany dotychczasowych zasad regulacji użytkowania lasu i urzędniowe przesłanki do strategii sterowania podażą drewna oraz przedstawiono ocenę użyteczności proponowanej koncepcji.

Przeprowadzone analizy upoważniają do następujących stwierdzeń:

- Człowiek ma pełne prawo do zaspokajania swych materialnych i niematerialnych potrzeb, nie traktując natury jako nietykalnego tabu, ale też nie dopuszczając się wobec przyrody nadużyć. Z takiego podejścia wynika, że człowiek jest częścią przyrody i ma racjonalnie nią gospodarować, a nie doprowadzać do konfliktów.

Bardzo dobrym tego przykładem jest kształtowanie wielofunkcyjnego charakteru gospodarstwa leśnego.

- W modelu lasu wielofunkcyjnego zadania użytkowania postrzegać należy nie tylko w kontekście funkcji surowcowej. Dużo ważniejsza jest ich funkcja strategiczna. Prowadzone cięcia mają służyć powiększeniu bogactwa, różnorodności i walorów przyrodniczych lasu, w tym roli lasów jako regulatora zagrożeń ze strony otoczenia dla rozwoju żywych organizmów, oraz zwiększaniu możliwości pełnienia zadań pośrednio- i pozaprodukcyjnych. Użytkowanie nie może być i nie jest przez leśników traktowane jako cel nadrzędny, lecz jako środek realizacji wszystkich funkcji lasu oczekiwanych przez społeczeństwo.
- W opinii ekonomistów leśnych przewaga funkcji ochronnych grozić jednak może utratą zdolności leśnictwa do samofinansowania, a tym samym realizacji modelu lasu wielofunkcyjnego. Stwierdzić w tym kontekście należy, że realizacja tego modelu uzależniona jest od utrzymania i wzmocnienia produkcyjnej funkcji lasu. Wynika stąd jasno, że każde ograniczanie funkcji produkcyjnych pogarsza funkcjonowanie tego modelu, a decyzje dotyczące tej kwestii muszą być podejmowane bardzo rozważnie ze świadomością ich konsekwencji. Dlatego też jeśli rozważana jest potrzeba ograniczenia użytkowania, zwłaszcza na dużych obszarach leśnych, konieczne jest znalezienie źródła sfinansowania takiej decyzji. Sytuacja taka stwarza uzasadnioną obawę, że bez utrzymania właściwego użytkowania pozostałe funkcje lasu nie będą pełnione w sposób optymalny.
- Nowoczesny plan urządzenia lasu powinien stanowić gwarancję realizacji założeń wielofunkcyjnego modelu leśnictwa. Ważnym elementem tych założeń staje się konieczność sterowania podażą drewna. Od wielkości i sposobu użytkowania lasu bezpośrednio uzależniona jest możliwość kształtowania stanu zasobów, a więc i wielofunkcyjności lasu.